

**НАПРЯМ 1. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
ФІЛОСОФСЬКИХ НАУК**

**ІВАН МІРЧУК: ОСНОВНІ ШТРИХИ
ДО БІОГРАФІЇ ФІЛОСОФА**

Білецька В. В.

аспірант кафедри філософії

Полтавського національного педагогічного університету

імені В. Г. Короленка

м. Полтава, Україна

Постать філософа у діаспорі І. Мірчука на сьогодні майже не відома широкому загалу в Україні, а з його творчими напрацюваннями знайомі здебільшого лише окремі фахівці. Не заважаючи на двадцятип'ятилітню історію незалежності нашої держави, що започаткувала процес повернення до свого минулого, спадщина багатьох наших земляків ще залишається маловідомою і недослідженою, у тому числі і у сфері філософії. Процес відновлення в доричної нам'яті передбачає повернення з минулого імен видатних українських мислителів, які протягом усього життя прагнули підняти авторитет і показати значення українського народу. Одним із таких діячів є І. Мірчук, «постать якого належить до таких, що за правилами оптики історії, які стосуються справді великих людей, не тільки не змарніла, але, навпаки, виросла». Відтак у цій розвідці маємо на меті пролити світло на основні етапи творчого і життєвого шляху оригінального українського філософа у діаспорі І. Мірчука.

За філософським форматом І. Мірчук належить до філософів - неокантіанців, оскільки свій творчий шлях він розпочав із вивчення та осмислення філософських поглядів саме І. Канта. Раннє захоплення філософією, зокрема орієнтація на німецького філософа, визначають ідейний і методичний шлях ученого. Філософсько-теоретичну працю І. Мірчук вміло поєднував із потужною науковою та адміністративною роботою в українських наукових установах, що перебували в еміграції.

Професор Українського Вільного Університету та колега І. Мірчука В. Стецюк у своєму слові-спомині від 15 червня 1961 року виділяє у біографії

філософа п'ять періодів: 1) стрийський; 2) віденський; 3) празький; 4) берлінський та 5) мюнхенський [1, с. 256]. Ці періоди безпосередньо пов'язані із місцями перебування та праці вченого.

Початок першого періоду датується від народження І. Мірчука 18 червня 1891 року на Західній Україні у місті Стрий у родині майора австрійської армії до вступу мислителя на філософський факультет Віденського університету. У межах цього періоду І. Мірчук закінчив Першу класичну гімназію у рідному місті.

З 13 червня 1909 року починається другий період життя філософа. Успішно склавши іспити І. Мірчук виїжджає на навчання до Відня. На філософському факультеті Віденського університету він упродовж п'яти років (1909-1914 роки) студіював філософію, фізику та математику. Його першим науковим захопленням стала грецька етика. Після завершення навчання І. Мірчук 10 січня 1915 року здобув в університеті ступінь доктора філософії за роботу «Кантівська теорія простору та неевклідова геометрія» (протокол докторських іспитів та оригінальний примірник рукописної дисертації знаходиться у Архіві Віденського університету). Його наставниками були відомі філософи -- професори Фрідріх Йодл та Адольф Штер. Захистивши дисертацію, І. Мірчук почав працювати в університеті асистентом на кафедрі свого вчителя, професора філософії Адольфа Штера, проте невдовзі був мобілізований до австрійського війська та відправлений на сербський фронт. У липні 1916 року в одному з боїв він отримав важке поранення, а 12 вересня 1916 року, коли І. Мірчук у чині лейтенанта запасу одужував після поранення у місті Ноймаркт, він звертається до Деканату Філософського факультету Віденського університету, куди подає до захисту працю «Поверхні постійного кривлення та неевклідова геометрія», маючи намір здобути звання гімназійного вчителя філософії. Ця праця, на жаль, не збереглася, а відтак не збереглися й докази про здобуття згаданої кваліфікації.

Чимало часу І. Мірчук приділяв громадській роботі, будучи активним

членом українського визвольного руху. Після проголошення у Львові у листопаді 1918 року Західно-Української Народної Республіки він долучився до роботи її Державного Секретаріату (уряду). Коли ж улітку наступного року територію Західної України окупувало польське військо, І. Мірчук знову виїхав до Відня і до Галичини більше не повернувся.

Після поразки Української Народної Республіки у 1917 році, австрійська столиця Відень, стала місцем осідку багатьох учених, політиків, діячів культури, які об'єдналися в українське академічне товариство «Січ». 17 січня 1921 року це товариство та Союз українських журналістів і письменників заснували у Відні Український Вільний Університет (УВУ). Саме з віденського періоду діяльності УВУ починається довголітня плідна робота І Мірчука у цій установі, що триватиме до кінця його життя. 22 травня 1921 року він став першим, хто захистив в університеті габілітаційну працю під назвою «Метагеометрія та гносеологія» (ця праця до цього часу не знайдена), отримавши звання доцента. Варто зауважити, що молодий вчений габалітувався одночасно і в Карловому університеті у Празі.

Невдовзі через фінансові труднощі та поступову втрату австрійською столицею ролі основного центру української еміграції університет було перенесено до Праги. Таким чином, у Відні УВУ пропрацював лише один семестр, а подальша його історія пов'язана із столицею Чехословаччини та Карловим університетом, що надав частину своїх приміщень і значну фінансову допомогу. Доцент І Мірчук переїхав слідом за університетом і протягом наступних десяти років викладав в УВУ філософію, етику та психологію. Упродовж празького періоду наукової та академічно-педагогічної діяльності у співпраці з найкращими світочами української науки, що згуртувалися після Першої світової війни у Відні, а потім у Празі (такими, як М. Грушевський, Ф. Щербина, С. Рудницький, В. Старосольський, О. Колеса, С. Дністрянський та інші), оформився і викристалізувався у душі І. Мірчука погляд на завдання українського вченого і, зокрема, професора університету на чужині. За висловом В. Стецюка,

вчений «намагався вкласти якусь цінність в національну скарбницю української науки та цим звернути увагу чужого навколишнього інтелектуального світу на духову вартість і потенціал нашого народу» [1, с. 258]. Це стало головним мотивом для створення студій про українську науку та культуру взагалі.

І. Мірчук був учасником фактично усіх академічних ініціатив, якими так рясно було позначене життя української еміграції у Чехословаччині та Німеччині між Першою та Другою світовими війнами. Тому не дивно, що від самого початку ми бачимо його серед викладачів Української студії пластичного мистецтва, де він очолював кафедру естетики з 1923 року. Цю Студію, яку ще називали Українською Академією Мистецтв, заснувало у Празі Українське Товариство Пластичного Мистецтва на чолі з професором Д. Антоновичем, який і став директором Студії, організованої на зразок високих мистецьких шкіл тогочасної Європи.

У Празі І. Мірчук продовжив дослідження філософії І. Канта і вперше переклав українською мовою його твір «Пролегомени до кожної майбутньої метафізики, яка може постати як наука» з історичним вступом і словником. Значення перекладу полягає перш за все у тому, що ця праця чи не вперше розв'язала складну проблему творення україномовної кантівської термінології. За висловом М. Шафовала «це була перша і вдала спроба перекладу І. Канта на українську мову» [2, с. 562]. У 1924 році І. Мірчук розвинув тези своїх дисертації та габілітаційної праці у роботі «Метагеометрія і її значення для теорії простору Канта», зіставивши Кантові ідеї із висновками К. Гаусса, Б. Ріманна, Д. Буля, А. Пуанкаре та М. Лобачевського.

Окремо слід сказати, що І. Мірчук брав участь у гетьманському русі й був обраний представником Гетьманської Ради у Європі. У 1926 році І. Мірчук став професором та активним учасником роботи Українського наукового інституту, заснованого у Берліні з ініціативи колишнього гетьмана П. Скоропадського та за фінансової підтримки німецького «Об'єднання для

дослідження української культури і науки». З отриманням згаданої посади завершується празький і починається берлінський період життя вченого.

У 1931 році професор І. Мірчук був призначений директором цього інституту (його попередником на посаді був Д. Дорошенко) і залишався незмінним директором аж до його ліквідації у 1945 році.

Перед наступом радянської армії навесні 1945 року родина Мірчуків переїхала до Мюнхена, таким чином розпочався останній і найтриваліший період життя вченого. Улітку цього ж року разом із В. Щербаківським І. Мірчук зініціював відродження Українського Вільного Університету, що був розгромлений у Празі радянською окупаційною владою. Цю ідею підтримали викладачі УВУ, які встигли з Праги, співробітники Українського наукового інституту, а також Конгрегація для Східної церкви Апостольського престолу та фонд «Українського видавництва» у Кракові. І. Мірчук очолив організаційну підготовку справи, і вже восени Український Вільний Університет був відновлений у Мюнхені, а влітку 1946 року у класах Версалерштрассе у районі Гайдгаузен відбулися перші лекції та семінари.

Того ж року І. Мірчук став ректором Університету, і впродовж наступних п'ятнадцяти років колеги ще двічі обирали його ректором, а також проректором і деканом філософічного факультету. Цей етап історії УМУ найтісніше пов'язаний з іменем І. Мірчука, оскільки під його керівництвом навчальний заклад у 1950 р. дістав офіційне визнання Баварського уряду. Це означало наступне: Баварським Міністерством освіти були визнані наукові ступені та дипломи УВУ.

Підводячи ризик під основними етапами життя вченого, можемо стверджувати, що його світогляд та наукове мислення формувалися у буремні для України роки, у роки визвольних змагань українського народу і були позначені постійною боротьбою за збереження та відродження духовного спадку українців. У кожному етапі діяльності І. Мірчука помітною є еволюція його філософських поглядів та постійне нестримне розширення

історико-філософської тематики його праць.

Література:

1. Стецюк В. Професор д-р І. Мірчук / В.Стецюк // Збірник на пошану Івана Мірчука. - Мюнхен - Нью-Йорк - Париж : УВУ, 1974. - С. 255-262.
2. Шафовал М. Іван Мірчук як філософ / М. Шафовал // Філософські студії. - Мюнхен, 2006. - С. 553-565.